

Štev. 11.

V Ljubljani, dne 6. novembra 1913.

Leto V.

Božji blagoslov.

Odkar je Bog v raji rekel prvima človekoma: »Naraščajta in množita se in napolnita zemljo«, je rastle število ljudi, katerih je danes do 1600 milijonov na zemlji. Obilna družina je bila vselej znamenje božjega blagoslova. Saj je bila moč naroda, njegovo gospodarstvo in vsa prihodnost od tega odvisna. — Na kmetih je bilo vedno dosti božjega blagoslova. Bile so družine, ki so imele do 20 zdravih in močnih otrok. Še cesarica Marija Terezija je imela 16 otrok. Poznal sem revnega bajtarja, ki je bil trikrat oženjen in je imel 26 otrok, ki so vsi pridni ostali in pošteno živeli. Tudi zdaj imamo še družine, ki štejejo do 16 glav božjega blagoslova, med temi mnogo, ki imajo 7 do 9 samih čvrstih mladeničev.

Zdaj so se pa začeli iz mesta razširjati novi nauki, pogubne novotarije, ki so v stanu vso moč narodov in zdravo jedro kmečkega ljudstva uničiti. Ti krivi preroki kričijo: »Čemu toliko otrok, dva sta zadosti«, kakor bi Bog ne bil gospodar življenja in smrti. Njemu smo se dolžni tudi v tem popolno podvreči.

V nekaterih deželah se blagoslov otrok še vedno kaže, v drugih izginja in pada. Splošno so slovanski kraji veliko na boljšem, nego germanski ali romanski. K Romanom prištevamo Francoze, Lahe, Špance in Rumune. Če na vero gledamo, so katoliki vedno pred protestanti. Na 1000 prebivalcev imajo Rusi 44.8 porodov, Rumuni 40.8, Bulgari 40.7, Srbi 39.7, Avstrijci 31.4 do 38.8, protestantske dežele: Angleška, Švedska, Nemška 21.3 do 29.3, Francoska le 20.6.

V Avstriji so narodi glede števila otrok zelo različni. V Dalmaciji pride na 1000 prebivalcev 41.1 porodov, Istra 39.1, Galicija 39, Češka in Moravska sta pa zelo na slabem. Tam so že francoske razmere,

Ta strah pred otroci gre kakor kuga naprej. Po mestih trdijo, da se z drugim otrokom že revščina prične. Neka gospa je imela tretjega otroka. Vsi znanci so jo milovali nad toliko nesrečo. To je res narobe svet.

Na Nemškem so se začetkom tolažili, da je to le nasledek slabih letin. Toda zdaj pada število porodov ob dobrih in slabih letinah. Letos je bilo na Nemškem v prvih treh mesecih 9933 porodov manj kakor lansko leto ob istem času. V Berlinu je bilo leta 1876. na 100 žen še 250.5 otrok, leta 1910. le še 90.5.

Število porodov mestih grozno pada. Ko bi ne bilo priseljencev iz kmetov, bi prebivalci v mestih kmalu izumrli. Pri nas po mestih ni veliko boljše. V malem mestu na Kranjskem je imela okolica s 400 prebivalci 20 porodov, mesto pa 1000 ljudi in le 4 krste. Povsod se tudi opaža, da ima prava gospoda nenavadno malo otrok, enega ali dva, več se že komaj primeri. Mnogi zakoni ostanejo brez otrok.

Pametni ljudje na Nemškem so se začeli bati, da bo na ta način začelo število ljudi nazadovati, kakor na Francoskem. Ker se Rusi tako hitro množijo, so v strahu, da jih bodo Rusi s svojo silo enkrat kar preplavili.

Pri nas se kažejo zdaj le pri nekaterih izobraženih ti žalostni pojavi narodovega pokvarjenja; kmečko ljudstvo je v celoti še zdravo. Bodimo pa pazljivi na ta temeljni steber našega zdravja. Molje je prav težko iz obleke spraviti; boljše je pred paziti, kakor pa potem, ko noter pridejo.

Kje so vzroki tem žalostnim prikaznim? Znani učenjak profesor Wolf v Berlinu se je dolgo bavil s tem vprašanjem. Ta pravi, da se razvajene in gosposke žene boje težav nosečnosti. Takrat, ko je blagoslovljena, ne more tako lahko na zabavo in plese, ni tako lepa in mična; hude so tudi telesne težave. Moderna dama hoče le vživanje, težko delo ji je zoprno. Koliko ima do-

bra mati skrbi in težav za otroke, koliko mora noči prečuti in boleznimi prestat! Ko bi otroci za vse to trpljenje svojih mater vedeli, bi matere drugače spoštovali. V bogastvu razvajeni otroci niso za velike naloge mater. Toda v tem delu se pri krščanskih materah utrdi pravi značaj matere. Kjer pa ni Kristusa, tam ni božjega blagoslova! — Pri delavcih pa ne more žena v razmerah lahko v tovarno na delo.

Potem pravijo, da pride z večimi otroci revščina v hišo. Delavec v mestu, uradnik, uslužbenec ali kateri drugi strokovnjak ne more izhajati, če ima številno družino. In strah, kako bo z otroci, ima tudi višja gospoda, še milijonarji. Skrbi jih, da ne bi pri večjem številu otrok imeli vsega, kar jim poželjeli srce.

Seveda, nekaj so delavci in uradniki pošteno delali in živeli po razmerah stvaru. Dandanes hočejo vsi imeti gosposko urejeno. Tudi v priprostem stanovanju naj bo zelo lepo pohištvo, vsi naj nosijo obleko po novem, za družino in pijačo mora biti zadosti denarja, mož si mora privoščiti, si ne sme ničesar odreči... Kako bo potem izhajal? Čudno, da imajo starši strah, kako se bodo otroci preživeli! Saj poznamo vsi veliko družin. Izhaja se že, če prav s težavo. Otroci se že preživijo, če tudi včasih pri pičlem. Delavcev je pa povsod premalo, le onih je preveč, ki delati ne marajo. Nemogoče je vsem otrokom preskrbeti lahko delo in gosposko življenje. Saj je življenje pravih gospodov, ki res svoj poklic zvesto izpolnjujejo, težje, kakor vsakega kmeta. Škoda, čemu segati brez potrebe čez cilj?

V mestih pravijo, da dobe delavci težko stanovanje, če je družina velika. Saj si zdaj v naših mestih delavci zunaj mesta hiše zidajo, ako so res varčni. Za kmeta je pa res veliko število otrok pravi božji blagoslov, ki za enkrat napravlja skrbi, potem pa da še več blagoslova. Težko je revnemu oče-

tu ves drobiž oblačiti in obuti; mati komaj zadosti kruha izpeče za vedno lačne želodce. Toda, komaj dobro hodi, že ziblje mlajše, prinese drva in gre v prodajalno. V šestem letu mu že živino pase, v sedmem letu pomaga živini nastiljati. Kar naglo ima ubogi trpin svoje hlapce in dekle. Zdaj si šele more malo pomagati, ko ima svoje delavce. Če ima pa le enega ali dva, naj umrje eden, se izgubi, zboli... pa ostane sam gospodar na starost, kakor suha veja brez opore.

Za stanovanje na kmetih ni treba skrbeti. Za enega je vedno še prostor. Povsod mati male junake nastani: na peč, na klop, v posteljico in zibko, povsod je vse živo. V kmečki hiši ne bo zmanjkalo prostora za otroke. Kako nespametna je tudi prevelika skrb za ugodno življenje otrok! V idrijskih hribovih sta bila dva gospodarja pred petdesetimi leti. Posestvi sta bili skoro od obeh enaki, noben gospodarjev ni imel ne denarja in ne dolga. Eden je imel devet otrok, drugi enega. Prvi gospodar je dobro oskrbel vse otroke, dal jim primerno doto okoli 1000 K vsakemu in jih naučil lepo živeti. Sin tega je imel deset otrok. Vsem, ki so šli od hiše je dal po 2000 K. Danes nima edini sin drugega prav nič več, kakor gospodar prvega posestva. Toda koliko več je storil za rast in razvoj naroda prvi, kako je pomnožil narodno premoženje v primeri z drugim. Jaz menim, da je vžil tudi veliko več čistega veselja.

Nekdaj so bile žene močne in zdrave. Tudi zdaj je še veliko mater, ki so imele 10 do 12 otrok, pa so trdne, kakor hrast. Življenje po božjih zapovedih jim je tudi za zdravje in pravo srečo na svetu kazalo pravo pot. Toda po mestih je po izjavah zdravnikov najmanj tri četrtine žensk bolehnih. Pri mnogih izvira bolehnost in tudi huda bolezen od nevarnih poskusov pri ofroškem življenju. Ta posvetni duh, ki išče zabave in prijetnega življenja tudi v zakonu, uničuje moč narodov. Že sedaj je padlo po mestih število otrok za dve petini, kmalu bo polovica dosežena. — Hvala Bogu, da imamo še zdravo ljudstvo po vaseh! Tudi v drugih deželah so na kmetih še dobre razmere. Iz kmetov dobivajo vsi drugi stanovi nove moči in dobro kri. Zato je pa treba, da se kmetu pomaga. Na domači zemlji naj ima dostojno življenje in toliko dohodkov pri pridnem delu, da bo mogel živeti.

Pokazalo se je tudi, da je katoliška vera kakor v vseh drugih vprašanih tudi v tem glavna opora sreče narodov. Še vedno imajo katoliški kraji največ otrok. Najhujša sovražnica vere je socialna demokracija. Kjer je ta zavladala, je povsod najbolj padlo število otrok. Dokazano je tudi, da v vernih katoliških okrajih nimajo socialisti skoro nobene moči. Protestantovske volilne okraje so si pa večinoma že osvojili.

To ni čudno, saj protestanti greha ne poznajo. Uničiti mlado življenje je le slabost, ki se izvrši, če to kaže. Kato-

ličanu je to uničenje prvega namena, katerega je Bog dal zakramentu sv. zakona, smrtni greh. Katoliški starši so najprej Bogu pokorni. Še pri mešanih zakonih se to včasih pozna.

Medicinalni svetnik Borntreger pripoveduje o hudem socialnem demokratu, ki ima pobožno ženo. Dobra mati se ni udala grožnjam moža, ker je vedela, kaj zahteva božja postava. Pred kratkim je povila svojemu možu osmo dete. Takí izgledi odločnih žena pri demokratih so seveda redki. Navadno mož ženo tudi v slabem za seboj potegne.

Našemu ljudstvu pa more le pravi razvoj gospodarstva in popolno izpolnjevanje božjih zapovedi, torej življenje po naukih sv. vere zagotoviti krepki razvoj v bodočem času.

Potenje.

Kdor je poleti delal na polju, pozna dobro, kaj je vročina. Znoj kar lije po telesu. To je dobro, čeprav nadležno. Kakor vsak ve, je naše telo nekak stroj, katerega kuri kri, ki vedno gori in se prenavlja v srcu in pljučih. Ko ta stroj opeša, človek umrje. Ker je ob vročih dneh tudi zunaj telesa vroče, bi nastala v človeku taka vročina, da bi znalo nevarno postati za zdravje, ko bi narava ne napravila v telesu na milijone ventilov za ventilacijo vročine. Ko se telo ogreje, odpre koža površino male luknjice, skoz katere pride pot na dan. Ko pot na koži shlapi, se telo navadno shladi.

Če pa pot ne gre od človeka, se vročina poviša in pride do 42° C. Pri tej vročini opeša srce, človeka zadene solnčarica, kateri so najbolj oni podvrženi, ki se najmanj pote. Pri hudi vročinski bolezni tudi nastopi pri 42° C navadno smrt.

Naši ljudje so od nekdanj menili, da je potenje tudi ob boleznih zelo koristno, ker spravi stran vse kar je slabega in gnilega v krvi. Novi zdravniki so se smejali tem starim nazorom. Večina boleznih je nastala po njih mnenju vsled bakterij in bacilov. Ko so se ti v telesu razpasli in pomnožili, so povzročili bolezen. Ko so pa natančneje opazovali, so našli, da bacili in bakterije niso povzročili bolezni, ampak strupeni sokovi, katere so bacili v telesu ali krvi napravili. Največji učenjaki, med njimi dr. Kveirolo, so potrdili: »Natančno opazovanje je dokazalo, da se nahajajo strupene snovi v sokovih telesa, ki se morajo ven spraviti, če kdo na zdravje upa. Telo se mora utrditi, da samo izloči strupene sokove.« To je pa ravno isto, kar so ljudje že stoletja poprej delali in zdravili boleznih. Zdaj so se tudi zdravniki spomnili na potenje. Skušali so s potom vse strupene kali iz krvi spraviti. Videli so prav natančno, da pridejo strupene snovi po potu iz telesa. Dali so pot hu-

do ali kužnobilnim živalim, ki so navadno poginile ali pa hudo zbolele. — Kadar se bolnik pri hudi vročini ali pljučnici začne potiti, je že rešen. Glava se olajša, dihanje postane mirno, spanec pride, zdravje prihaja.

Tudi drugih strupenih snovi se more telo s potom iznebiti. Po prvi cigari se navačno vsak poti. Strup je vsrkal kadivec v svoje telo, katerega sedaj kri s silo vun požene. Znano je tudi, kaj se je Napoleonu primerilo. Ko je bil tako nesrečen na Ruskem in je izgubil celo armado, je naročil dr. Kabanisu, da mu napravi čašo strupa. Od vseh zapuščen je izpil ta strup v noči od 13. aprila 1814. Hitro je padel v omotico in zaspal. Strup je bil najbrž premočno močan. Po dolgi omotici se pokaže hud pot, Napoleon se zbudi in pravi: »Bog ni hotel«.

Še bolj je znana zdravilna moč potu pri prehlajenju, ki povzroča toliko boleznih. Vsak otrok ve, da se je treba po hudem prehlajenju dobro spotiti. Saj so nam mati še v mladih letih kuhali lipovo cvetje in bezgov čaj, da bi se bolj otrok izpotil. Kmet pa to sam na sebi skuša. Po zimi je vse bolno. Ko pride težko delo ob košnji in mlatvi, so ljudje pri vsem trpljenju vendar zdravi. Kmeta je poleti samo kost in koža. Pa je vendar ta suhi revež veliko bolj zdrav in srečen, kakor rejeni gospod v svoji masti. Vsi moramo pa vedeti, da je zmeren pot vedno koristen. Če ti stan ne da potrebnega potu in težkega dela, si ga moraš sam priviti.

Zupnik Kneipp je prav resno svetoval raznim gospodom, ki celi dan sedijo, naj gredo zvečer za kako uro drva cepit. Čemu se samo igrati. Ko se lahko koristno delo naredi. Ko bodeš dobro mahal in ti vroče postane, bodo šle vse škodljive in strupene snovi iz tvojega telesa. Toda taki gospodje rajc presedijo cele ure pri vrčkih piva in raznih igrar, kakor da bi si prav na lahek način utrdili svoje telo.

Tudi za obrtnike bi bilo tako delo zelo koristno. Kako težavno je krojaču, čevljarju ali tkavcu, celi dan sedeti pri svojem delu. Ko bi šel eno uro okopavat na polje, kositi ali tudi drva cepiti, se zopet vsa kri v telesu izravna, kar je škodljivega, po potu pride iz telesa. Toda čimbolj peša telo, bolj jim mrzi vsako tako delo. Treba se je res posiliti, da se začne s pravim zdravljenjem. Kdor je pravočasno potenje zanemaril, mora iskati zdravja pri zdravniku. Pozneje dajo precej kron zdravniku, ki jim z vsemi zdravili ni mogoče mnogo pomagati. Zato je pa zdravljenje v potu čisto po ceni.

Prav to velja za šivilje. Večina teh je suha, nekatere pa čisto zalite. Za oboje bi bil pot v delu na polju prav dobro zdravilo.

Če nočeš tako delati, da bi ti bilo vroče, pojdi vsaj za dalj časa na sprehod, da se ti kri ogreje.

Prav to potrjujejo najboljši zdravniki na svetu. Na shodu vseh zdravnikov je letos na Dunaju dr. Schürer po-

ročal, da se morejo s potenjem odstraniti vse strupene kisline v krvi. Ako pa v krvi ostanje, je to zelo škodljivo za živce in srce. S potenjem se kri zelo očisti. Ljudje, ki se nikdar ali le malo potijo, so zelo podvrženi nalezljivim boleznim. Kdor se hoče zavarovati pred okuženjem, naj se večkrat izpoti.

Pri težkih operacijah je nevarnost vedno večja, če je v krvi kaj strupenega ali gnilega. Pred operacijo naj bi se vsak dobro izpotil. Ljudstvo ima popolno prav, ko meni, da se rane spomladi in poleti hitreje zdravijo. Nekaj vpliva svetloba, nekaj pa vročina naredi. Kadar se pri boleznih pokaže pot, naj se bolnik odrgne z mrzlimi suhimi cunjami, kar vročino zelo zmanjša. Po potenju se ozdravijo ošpice v treh dneh, davica v 3 do 5, škrlatinka 5 do 6, udnica v 5 dneh. Tudi pri ušesnih boleznih zabrani pravočasno potenje operacijo. Še pri navadni vročini in zastrupljenju je pot najboljšo zdravilo. Zdravniki so čisto napačno delali, ko so hoteli vročino z mrazom zdraviti.

Tako uči svetovnoznani zdravnik. — To uspešno zdravilo bomo kaj lahko tudi pri nas porabili.

Sladkorna pesa.

V zadnjem času se z vedno večjo gotovostjo ponavlja, da se bo v kratkem tudi pri nas napravila sladkorna tovarna. Kmetje bi dobili na tisoče in milijone za sladkorno peso, ki je obogatila povsod kraje, kjer se je dobro sponesla.

Poglejmo danes način pridelovanja, da bomo naprej vedeli, če se nam izplača poskusiti na kmečkem posestvu peso za sladkor pridelovati.

Sladkorna pesa raste dobro na močni ilovnati zemlji. Močvirni kraji in peščena tla niso zanjo. Čez leto mora biti tudi 600 do 1000 mm padavine, t. j. dežja. — Nobena rastlina pri nas ne zahteva tako skrbnega obdelovanja, kakor sladkorna pesa. Ze jeseni se mora napeljati na ha (to je 10 mernikov posejanja) 300—400 q dobrega hlevskega gnoja. Potresti se mora tudi na ha 400—500 q žlindre ali 300 do 400 q superfosfata. Tu se zopet vidi, koliko je fosfat boljši kakor žlindra; 150 do 200 kg kalijeve soli in 200 do 300 kg čilskega solitra.

Orati je treba že jeseni 35 do 38 cm globoko. Spomladi je pa treba vse prav dobro in natančno prebratati. Seme 28 do 30 kg na 1 ha da navadno tovarna, ki bo peso vzela. Ne sme se vsejati, ampak le v vrste saditi in sicer 15 col = 38 cm narazen. Ko se pokažejo prvi listi se pesa najprej opleve, potem pa vsaj dvakrat prav dobro okoplje. Navadno imajo z aokopavanje posebne stroje — planete, s katerimi je delo še precej hitro izvršeno. Plevel se mora popolno odstraniti. Sladkorna pesa

se ne sme nikdar obirati. Ko bi perje obrali, bi pesa imela manj sladkorja, tovarna bi jo ne marala. Če je njiva zelo plevelna, mora se še tretič okopati.

Če je njiva dobra, zraste na 1 ha 280 do 300 q pese. Perje ostane doma. Nekatero tovarno dajo nazaj tudi iztisnjene ostanke, da jih kmetje porabijo za krmo govedi in prašičem. Navadno imajo kmetje za te ostanke velike betonske jame, da se vse izkisa, kakor zelje ali repa v sodu. Živina te ostanke prav rada vžva. 1 q sladkorne pese se plačuje 2 K 20 vin. do 2 K 50 vin.

Ali bo kazalo, da naš kmet poskusi sladkorno peso pridelovati? Res je, da so severne dežele po tej pesi bogate postale. Prav gotovo bo tudi pri nas pri večjih posestvih, ki imajo veliko njiv in vse stroje na razpolago, pesa naloženi denar prav dobro obrestovala. Za male kmečke gospodarje je seveda drugo vprašanje.

Na Moravskem je 54,8% vse površine samih njiv. Na Češkem 50,5%, v Šleziji 49,4, v Galiciji 48,4, na Kranjskem le 14,8%. Mi moramo svoje polje porabiti za to, kar nam največ nese. Če se osuši ljubljansko barje, bo to res svet kakor nalašč za sladkorno peso.

Na ha se pridelava 280 do 300 q sladkorne pese. Kmet bo torej dobil za ves pridelek 600 do 700 K. Kako je pa s krmsko peso. Letos sem prav natančno pazil na svojo njivo. Na 4 do 5 mernikov posejanja, torej 1/2 ha, jo je zrastle okoli 400 q. Zraven smo jo obirali skoz štiri mesece za 10 prašičev. Mnogo so jo tudi krave dobile. Ves pridelek kmečke pese je bil na 1/2 ha gotovo vreden nad 800 K. Ni bilo treba orati 38 cm globoko, ne rabiti čilskega solitra. Res je pa, da tudi krmska pesa nima nikdar pregloboko izorano, preveč pognojeno zlasti z gnojnico in preveč natančno okopano.

Krmske pese, ki je podlaga za dobro prašičerejo, imamo še povsod premalo. Od pametne reje prašičev bodo naši gospodarji več dobili, kakor bi od sladke pese. Sadil sem tudi sam sladkorno peso za poskušnjo na navadni pesni njivi. Navadna pesa je zrastle prav lepo, komadi so bili po 5 kg težki. Sladkorna pesa ni imela nobena 1 kg. Bati se nam je tudi, da se po sladkorni pesi preveč zanemari živinoreja in se še bolj razširi pijančevanje.

Naš kmet naj se torej svojega drži in ostane pri domači pesi. Prav dobro pa vsak stori, kdor prav enako ravna z njivo za navadno peso, kakor smo gori opisali za sladkorno.

Iz obrtnega zakona.

Vedno huje se pozna po deželi, da vsled novega obrtnega reda ne dobi skoro noben v kmečkih vaseh obrtnega lista za prodajo mešanega blaga,

Za drugo se dajo uradi še prepričati, toda za kolonijalno blago, to je za kavo, čaj, sladkor in cikorijo se ne dobi dovoljenja. Zase imajo § 38. obrtnega reda, ki pravi: »Trgovino na drobno, t. j. z mešanim blagom morejo zglastiti samo tisti, ki morejo izkazati usposobljenost, kakor je predpisano v § 13. a. Po tem paragrafu se dokaže usposobljenost z učnim pismom in najmanj dveletni službi v trgovinskem obrtu.« To je seveda čudno. Na kmetih ni treba posebnih izurjenih pomočnikov za prodajo. Malokje je kupčija tako velika, da bi pomočnika rabili. Kakor skušnja uči, se vsak nadarjeni človek nauči vse potrebno za tako malo trgovino v enem tednu. Toda pet let naj bi bil v šoli in vaji, da se bo vse potrebno za to umetnost naučil, za katero je le malo trgovcev po deželi kako skušnjo napravilo. — Poprej so bili ti kramarji in trgovci po deželi del kmečkega stanu. Na kmetih doma, so večinoma tudi kmetje ostali in se le bolj postransko ukvrajali s trgovino. Če je kdo preveč drl, mu je kmalu kdo v škodo prišel, ker je vsak lahko pravico do branjarije dobil.

Zdaj so se začeli trgovci in branjevci zavedati, da so nekaj več. Ker se take male štacune vedno menjajo, jih je zdaj vedno manj, ker nobeden ne more stopiti na mesto onih, ki so prenehali s trgovino, brez izpričeval usposobljenosti. Teh pa nobeden nima. Branjevci so se začeli zavedati, da so gospodje in zdaj lahko uro še malo bolj navijejo, ko vse dražje postaja. Paragraf je neizprosen. Prav natančno se naprej glasi v § 38.: »Imetniki v prejšnjem odstavku navedenih obrtov, ki se morajo ob zglastitvi obrta vedno izkazati s svojo usposobljenostjo, imajo izključno pravico, prodajati na drobno sladkor, kavo, čaj, dišave, rudninska olja, materijalno blago, barve in žgane pijače v posodah, zaprtih po trgovinski navadi.«

Toda v polajšavo razmer na kmetih nadaljuje paragraf: »V prejšnjem odstavku omenjeni pridržek ne velja ni glede prodajalnih pravic proizvajalcev, niti glede že pridobljenih pravic za prodajanje sploh in ne bo imel veljave v takih krajih, v katerih na dan objave tega zakona še ni nobenega v 3. in 4. odstavku naštetih trgovinskih obrtov za prodajo na drobno, dokler se ukazoma ne odpravi ta izjemna naredba z ozirom na bistveni razvoj krajevnih razmer.«

Iz tega je jasno, da bi morala biti prodajalna na drobno ali branjarija prav v vsakem kraju. To je še bolj jasno v nemškem izvirniku, ki pravi: »in solchen Orten. Doslej so vedno mislili, da se to razlaga le po občinah. Če nima v občini nobeden pravice za prodajo, se naj da takemu, ki prosi za to pravico, če je ni imel na dan, ko se je razglasila nova obrtna postava. Navadno se je to tudi moglo doseči.

Toda postava naravnost imenuje: kraj, kar moremo mi le razlagati z vasjo. Če ima do prodajalne eno uro ali še več daleč, kako naj se preskrbi navadno

malenkost, katero kmet vedno potrebuje.

Postavodajalec je torej hotel reči, da mej vsaka vas pravico do samostojne trgovine na drobno. Če je še ni, se sme osnovati, če tudi prosilec nima izpričeval usposobljenosti. Bolji oddaljenim vasem se ta pravica gotovo ne bo mogla odreči. Kdor torej želi imeti trgovino na drobno v takem kraju, kjer še ni nobenega trgovca, naj vloži prošnjo in naj se sklicuje na postavo. Občina naj mu potrdi, da na dan razglasitve obratne postave res ni bilo v tisti vasi nobene take trgovine.

Kako finančna uprava kmetu nagaja.

Kmet mora zares najprej pravo študirati, da bo vedel, kako naj ustrežne finančarjem.

Napovedal si že v ponedeljek zjutraj, da bi rad žganje kuhali iz sliv, ki si jih letos par mernikov natresel. — »Kaj,« se zadere davčni asistent nad teboj, »vi bi radi že jutri kuhali; ste li res tako neumni, da ne veste, da se mora 48 ur naprej prijaviti. Sploh pa je vaša prijava pisмено podat; kupite si tiskovino in jo izpolnite.« Nepoučeni kmetič sedaj sam ne ve, kje je in kaj naj naredi. Izprašuje znanca in prijatelje, kaj mu je storiti. Končno izve, da se nekje v glavni tobačni zalozji dobijo na prodaj tiskovine. No, založnik, prijazen mož, mu celo izpolni tiskovino in z davčnim uradnikom se srečno pobotata. Kaj se nato revežu zgodi? Pomotil se je in ostalo mu je za en kotel drozge. Bež teče na pošto, seveda celo uro daleč. Tam vnovič iztika, da mu kdo sestavi brzojavko, ki se glasi: »Davčni urad Šiška. Prosim šesturnega podaljšanja za kuhanje sliv, boleta št. 76. Janez Podgornik, Velika vas.« — Postiljon povprašuje čez dva dni, če kdo pozna Janeza Podobnika iz Velike vasi št. 76. Seveda postiljon Podgornika ne more najti, ker ni v Veliki vasi več kot 25 hiš. Medtem je prišel finančni paznik Čebular pregledovat in ovadil nesrečnega Podgornika, ki je plačal kazni več, kot je bila vsa slivovka vredna.

Tako finančne oblasti kmeta nočejo razumeti. Slučaj je resničen, le imena so premenjena.

Drug slučaj.

C. kr. finančna straža v Lukovem Dolu je dala razglas na vsa podrejena županstva, naj se zglase do 15. avgusta stranke, katere ohčejo kuhati davka prosto žganje.

Zglasilo se je 72 kmetov. Češplje so se letos obnesle, tudi brinja bo nekaj. Županstvo je točno izpolnilo tiskovine; n. pr.: Jože Domijanovič iz Grdega sela št. 13 bi kuhali na žgalno pripravo Stefana Bukovca iz Grdega sela št. 17 v

mesecih oktober, november ali december slive, hruške in brinje. Pridelki so mu prirastli v sadnem vrtu, brinje na stelniku.

Koncem septembra prileti finančni nadpaznik k županu v Grdo selo. »Čujete, vi Dimitrovič, zakaj ne razglasite radi davka proste žganjekuhe?« »Oprostite, gospod nadpaznik, ravno sem vas hotel vprašati, kaj to pomeni, da je sosednji župan razglasil, mi pa ničesar ne dobimo od vas.« »No, no, gospod župan, sem vam pa pozabil poslati ta razglas. Razglasite jutri, naj vsak od sedaj naprej natančno sledeče prosji za to kuhanje: 1. Ime, priimek in bivališče stranke, 2. Kraj in hišna številka, kje se bode kuhalo, 3. Na čegavo žgalno pripravo se bo kuhalo, 4. Kateri dnevi se bode kuhale in koliko je

ima. 5. Dneve, na katerih se misli žganje kuhati. 6. Koliko žganja se bo skuhalo. — Dobro si zapomnite, gospod župan: kdor vsega ne bo omenil, ne bo dobil proste žganjekuhe.« — Župan o vsem tem obvesti učitelja, tajnika. Isti si napravi na mašini 70 tiskovin po omenjenem vzorcu.

Takoj, ko pride tako naznanilo na finančno stražo v Lukov Dol, pride na županstvo v Grdem selu zopet sledeči dopis: »Davka prosto kuho žganja za tamošnjo občino je dovolilo c. kr. finančno ravnateljstvo v Ljubljani z odlokom št. . . . — Bolete za žganjekuhe se bodo izdajale le ob torkih in sobotah dopoldan, druge dneve se ne bodo izdajale. Lahko se stranke tudi pisмено zglasijo, toda le po nastopnem vzorcu:

C. kr. oddelek finančne straže

v

Osilnici.

Prosim dovoljenja za davka prosto kuhanje žganja:

Ime, priimek in bivališče stranke	
Kraj in hišna št., kjer se bode žgalo	
Na čegavo žgalno pripravo se bo kuhalo	
Katera snov se bo kuhala in koliko je ima	
Dneve, v katerih se misli žganje kuhati	
Približna množina napravljene žganja	

V Novih selih, dne

1913.

Vsako prijavo, ki ne bo natančno po tem vzorcu, se bo zavrnilo.

C. kr. finančna straža Lukov Dol, 4. oktobra 1913.«

Tajnik, ves razjarjen nad takim početjem finančne straže, telebi tiskovine v koš in hajdi zopet nove delati. Kmetje se prijavljajo kot navadno na dopisnici: »Prosim za žganjekuhe, kakor sem zaprosil pri županstvu v Lukovem Dolu dne 14. avgusta. Kuhal bom na kotel Josipa Vukšiniča iz Radencev.« — Nekateri so pozneje dobili po posredovanju županstva omenjeno udobnost, za druge se pa ni zmenilo. To je naravnost preiščljeno nagajivost. Kmetič je v prvotnem naznanilu itak vse omenil, kdo, kje in kaj bo kuhali. Sporočiti bi mu bilo edino le: »Prosim glasom prijave pri županstvu J. davka prosto žganjekuhe za dneve 3., 4. in 5. november. Ivan Kuhar, Gambišče št. 7.

Tedaj, dasi so vsi okoličani v drugi ali nekateri celo v tretji in četrti omenjali n. pr. kraj kuhanja, ne dobi dovoljenja, ker ni to po uradnem vzorcu. Sedaj ne vem, ali smo mi zato tu, da nam finančne oblasti nagajajo?

Finančna uprava je ena najsekanjnejših naprav v državi. Vse bi se lahko na milejši način izvršilo, le nekaj dobre volje bi bilo treba na upravnih mestih tega državnega instituta.

Vzemi poljubno tiskovino finančne uprave, ki je za kmeta namenjena, v roke in brez obotavljanja moraš priznati, da je to za kmeta španska vas. Na prav lahek način se dajo te tiskovine splošno razumljivo prikriti.

Najbolj pripraven vzorec za naznanilo žganjekuhe bi bil ta-le:

Jaz podpisani ————— iz ————— št. — prosim za davka prosto žganjekuhe za dne 5., 6., 7., 8., 9. septembra 1913 od 5. ure zjutraj do 7. ure zvečer iz brinjeve drozge; imam je 400 litrov. Kuhal bodem v ————— na hiš. št. 41 (saj v drugi hiši se itak ne more kot v lastni) na žgalni pripravi ————— v . . . hšt. . . (Na drugem pred 15. avg. prijavljenem kotlu se ne more žgati) ter bom skuhal . . . litrov žganja.

Tropinje, dne —————

Tomaž Gržan,

Izvršitev razkuževanja.

Nekaterim posestnikom se je letos primerilo, da so do trikrat kupili druge prašiče in so jim vselej vsi poginili. Naj se tak revež še toliko trudi, ne bo prišel v tistem letu na zeleno.

Če se primeri kak posamezen slučaj kužne bolezni, naj se koč, v katerem je bila bolna žival, dobro pomije s krompom, v katerega se je djalo precej sode. Vročina namreč najbolj gotovo zamori nalezljive glive. Čim bolj je krop vroč in čim več ga je, boljši je učinek. Pri navadnih svinjakih, ki imajo za tlak deske, naj bo vroči krop nekaj minut nad deskami, da je učinek bolj gotov. Če so bruna na tleh, jih je treba vse vun vreči in s krompom dobro omiti. Omiti se morajo tudi stene kočev. Če imaš pa veliko desk in brun, pa vse to lahko tudi zažgeš in drugi les noter deneš. Ravno tako se morajo tudi umiti korita. Nevarno je pri svinjakih, ki imajo spodaj le navadno prst, na katero pride gnojnica in odpadki. Lani je imel neki posestnik kugo v hlevu, prašiči so bili vedno bolehn. Po navodilu živinozdravnika je vse z lugom omil in z apnom pobelil. Prašiči so bili zdaj zdravi. Letos je ena svinja zunaj rila, bolezen se je zopet začela. — Če imaš prst spodaj, jo izkoplji vsaj en čevljev na debelo in zvozi daleč stran, kamor prašiči nikdar ne morejo. Tudi gnoj se mora daleč stran spraviti. Priporočajo tudi poseben način za ravnanje s takim gnojem. Po tem nauku naj se še mokri gnoj izpelje na njivo, naloži gori malo slame in prsti. Tak gnoj se vname, vročina nastane 70 do 80 stopinj C., ki uniči gotovo prav vse, kar je strupenega v gnoju.

Ko si s krompom vse očistil, moraš še dobro z apnenim beležem celj koč pobeliti. — Tako ravnanje se priporoča za posamezne slučaje bolezni. Pri tem opomnimo, da zdravi prašiči, ki gredo večkrat ven in se dobro krmijo, niso tako naglo v nevarnosti, da bi se jih precej bolezen prijela. Nekaj gliv že prenesejo. Hujše je seveda, če je vse v hlevu bolno ali poginilo. Potem ne kaže drugega, kakor celj hlev na zgoraj navedeni način razkužiti. — V kropu je treba dobro prekuhati tudi obleko žensk, katere prašičem strežejo. Po izvršenem razkuženju naj se svinjak prav dobro presuši. Tudi to pomaga, da se glivice uničijo. Prašiče, ki so ostali, naj se večkrat na sonce spravi, ker sonce uniči glive, ki so ostale na koži ali ščetinah prašičev. Najmanj boš imel seveda s kugo opraviti, če boš prašiče vedno doma izredil ali jih kupil pri zanesljivem domačem človeku. Če tudi dražje plačaš, boš dobro shajal, ker si zavarovan pred boleznijo. Če pa imaš bolezen, bodi zelo natančen, ne ustraši se nobenega truda, dokler tega hudega sovražnika ne zatreš.

Turšica in krompir.

V srednji Evropi je bilo lani in predlanskim prav malo krompirja. Cena krompirju je šla kvišku, dobil se je komaj za hrano in seme. Na milijone stotov so prej vsako leto porabili krompirja za napravo špirta. Ker je bil krompir drag, so tovarnarji poksusili za špirit koruzo porabiti. Poizkusi so se prav dobro obnesli. Na tisoče vagonov tega dobrega žita se je v tovarnah pokuhalo. Ker v naših krajih turšica ni dozorela, in se je za špirit veliko turšice porabilo, je šla cena zelo kviško. To so čutili gospodarji po deželi, ki morajo turšico redno kupovati, čutili tudi posestniki, ki s turšico prašiče debelijo.

Letos so razmere popolnoma izpremenjene. Krompirja je po svetu toliko, da ne vedo kam z njim; cene krompir nima. V mesto postavljen se plača po 4—5 K 100 kg, torej en mernik komaj 70 do 80 vinarjev doma. Naši kmetje so prepametni, da bi ga po taki ceni prodajali, ker dobro vedo, kaj pri pitanju živali vrže.

•Letos bodo pa gotovo tudi tovarnarji špirta rabili le krompir, ker jim pride cenejši. Koruza, ki je šla v lani v tovarne, bo letos kmetom na razpolago. Turšična letina je izredno ugodna. Ogrska bo pridelala do 50 milijonov m. stot. Že leta ni na Ogrskem tako lepo dozorela, kakor to jesen. Pridelka bo do 8 mil. met. stotov več kakor lani. Rumunska bo prodala 30 milijonov stotov najboljše turšice. Po celi Evropi se hvalijo, da je bo prav veliko. Amerikanci so skušali dolgo Evropo slepiti, da tam turšica prav slabo kaže. Ko pa ni hotel nobeden kupiti, so šli vendar s cenami nazaj in sami priznali, da ni pri njih ravno preslabo.

Ker je torej krompirja tako obilo in tudi turšice zelo veliko, je prav gotovo, da bo cena turšice šla zelo nazaj. Že zdaj jo za spomlad prav poceni ponujajo. Skoro gotovo bo cena še precej padla.

Mi vemo, kaj pomeni turšica za pitanje. Za vsako žival je najboljši pripomoček k uspešni in hitri reji. Čemu kupovati razne tropine, ki so namešane in pokvarjene z raznimi tujimi primesi, če je turšica, najboljša krma, tako poceni. Res bodo skoro gotovo tudi prašiči malo v ceni padli. Toda če ima turšica tako izredno nizke cene, kakoršne moremo pričakovati za zimo in spomlad, se pač izplača veliko turšice nakupiti in z njo prašiče izpitati. Dva do tri kilograma koruze in malo posnetega mleka zadostuje, da se priredi 1 kg žive teže pri prašiču. Izrabite vsi pametni gospodarji to ugodno priložnost, da si izboljšate svoje slabo gospodarsko stanje.

Tržni pregled.

Po naših krajih je letos malo vina. Dolenjska nima niti petine navadnega pridelka. Za gospodarje, ki imajo samo

mali vinograd, bo res slaba. Drugače je pa letina prav dobra. Vreme je bilo oktobra tako ugodno, kakor že davno ne. Skoro povsod so rdečo deteljo kosili ali jo popasli. Paše je povsod posebno veliko. To pa vpliva na cene mlečnih pridelkov. Tudi po drugih deželah cesarstva so z letino zadovoljni. Oves je bil povsod lep. Krompirja, pese in repe je bilo izredno veliko. Mnogi kmetje se pa pritožujejo, da jim prstina preveč gnije. Hujše kakor pri nas je v Galiciji in na Ogrskem. Ker se je veliko doma pridelalo, n ebo treba toliko na tujem kupovati, kakor druga leta. Naši milijoni bodo doma ostali. Za kmeta je zelo ugodno, ker imajo prašiči še vedno prav dobro ceno. Doma plačujejo mešetarji mladiče po 1.12 K 1 kg. Bati se je pa, da bo cena padla. Ker je dosti prstine, bodo kmetje dobro izredili. Blaga bo preveč, cene bodo šle nazaj.

Obilica žita se pozna v vsej svetovni kupčiji. Vsi razen Rusov, silijo z blagom, ker se boje nižjih cen. Zlasti v Kanadi in Severni Ameriki so zelo velike zaloge. Za naše izseljence pa Amerika ni več obljubljen dežela. Delo se je začelo splošno ustavljati, kmalu bodo naši ljudje v tuji deželi stradali. Še boljše kakor v Severni Ameriki zaslužijo nekateri delavci v Braziliji. Tam ima najspretnější zidar na dan 28 kron, navadni po 11.65—15.60 K, ključavničar 15.60—26 K, tesar 12.40—20.80 K, mizar 12.40—26, navadni delavec 7.40—10.40. Na kmetih se zasluži najmanj na dan 6.44 K. Tu se zopet vidi, kako potrebno je, da se vsak kmečki fant nauči pozimi vsaj enega rokodelstva. Po svetu rabijo ljudi, ki znajo delati.

Toda kaj pomaga visoka plača, ko je pa povsod neznošna draginja. V mestih vzame polovico vseh dohodkov stannarina. Na kmetih si še malo prihranijo, v mestih delavec niti ne shaja. Vendar sili vse v mesto. Na kmetih ni delavcev, kakor pri nas ne. Cene so sledeče. 1 liter riža 1.04 K do 1.28 K, slabši sladkor 1.56—1.82 K, 1 kg zabele 3.12 do 3.98 K, 1 l krompirja 52 vin., 1 kg čebule 1.04—1.56 K, 1 kg pšenične moke 1.04—1.23, 1 l fižola 52—58 vin., 1 l mleka 1.24—1.56 K, 1 kg kruha 78—1.24 K, 1 kg soli 52—58 vin., 1 kg svinjskega mesa slabše vrste 2.34—3.12 K.

Čemu torej hodijo na tuje stradati, ko imamo doma povsod zadosti kruha? Doma je vedno najboljše za vsakega, ki zna pamet rabiti.

Pri nas se gospodarstvo prav lepo razvija. Imamo že lastno prav lepo plemeno žival. Napačno je, če hočejo nekateri za slabo žival previsoke cene. Vsak pameten gospodar bo le gledal, da toliko zasluži, kolikor je potrebno, da se trud dobro izplača. Gotovo se preveč zahteva za plemene prašiče po 2 K 40 vin. za kilogram. Tudi za 10 tednov stare mladiče je ta cena previsoka.

Prav bi bilo, da bi se le od kmeta in zadrug jemala najlepša plemena žival.

Denarne razmere se počasi boljšajo. Bogatini spoznavajo, da ni za njih denar še posebne nevarnosti. Vendar si

naši državni papirji ne morejo pomagati. Zdaj je začelo tovarnam slabo iti, ker ne morejo blaga prodati. Železni magnati so čisto potrti. Cene so tako navili, da zdaj ljudje ne morejo več kupovati. Kljub visoki carini je tuje železo cenejše.

Začeli so zopet limati cementni kartel. Kakor kaže, se ne bodo zedinili. Potem bo cement seveda zopet veliko cenejši. Tudi za petrolejni kartel slabo kaže. Nazadnje se bodo seveda ti bratci našli, da bodo več milijonov spravili.

Goveja živina je zopet padla v ceni. Iz Argentini ne prihaja sedaj skoro nič mesa k nam, ker vsled hudih boleznih Amerikanci sami komaj zase meso dobijo. Vsled obilne krme je po Evropi dosti živine naprodaj, denarja pa povsod malo. 27. oktobra je bilo na Dunaju 4286 glav. Prodajali so ogrske voli: Ia 97—116, III.a 90—100, III.a 80—90. Galiske voli: Ia 108—110, II.a 98—106, bika 78—94, krave 78—98.

Masla in mleka je povsod preveč. Mlekarnarje so morale cene mleka znižati, ker bi drugače delale zgubo. Cena švicarskemu siru je padla za 25—30 K pri 100 kg. Za enkrat še nič ne kaže, da bi se cene izboljšale.

Izredno dobro se pa drže cene prašičev. Ker je toliko prstine, se je bilo res bati, da se ne bodo več tako dobro prodali. Kakor sedaj kaže, bodo cene do konca decembra precej stalne. Na Dunaju se prodajo mladiči do 1.40 K, debeli 1.10—1.20 K.

Zitne cene gredo stalno nazaj. Kdor ima kaj žita na prodaj, naj ga hitro naprej spravi, ker pridejo za prodajo še slabši časi. Zdaj je dokazano, da v Ameriki niso imeli še nikdar tako dobre žetve. V Argentini je več milijonov stotov pšenice za vožnjo že pripravljene. Želi bodo januarja, kakor v Indiji in v Avstraliji.

Dne 27. oktobra so prodajali najboljšo ogrsko pšenico 11.45—11.90, domačo 10.60—11.30, rž 8.70—9.05, moravski ječmen 7.90—8.80, ječmen za krmo 6.70—7.15, oves najboljši 8.40—8.85, navadni 7.65—8.35, turšico 7.55—7.80. Posebno cene turšice gredo hitro nazaj. Cene bombaža so se začele dražiti.

Najboljše in najmoderneje sukno za moške in volнено za ženske obleke razpošilja najceneje Jugoslovanska razpošiljalna R. Strmečki v Celju št. 305. Vzorci in cenik čez tisoč stvari s slikami poštnine prosto.

Čevlji,
kojih **podplati**
se **poleti**
in **pozimi**

mažejo z „Lora“-mazilo za podplate in vseh usnje z od leta 1880 sijajno proslulim „Sechund“-gumitransmazilom za usnje ali „Lora“-kromo za čevlje, ostanejo dvojno trpežni. — Dobiva se v vseh zadevnih trgovinah. — Edini izdelovatelj: J. Lorenz & Co., dr. z o. j., Hob (Eger), Češko. — Podružna tovarna za Nemčijo: Eehme & Lorenz, Chemnitz, Saško. Brošura št. 111 o stvarnem negovanju čevljev zastoj in poštine prosto.

Steckenpferd-
lilijino mlečno milo
je slejkoprej neobhodno potrebno za racionalno negovanje kože in lepote. Vsaki dan pohvalnice. Dobi se povsod à 80 vin. 962

Ceno česko posteljno perje
Kilo sivoga puljenega K 2.—, boljega K 2.40, polbeloga K 3.60, belega K 4.80, prima kakor puh mehkega K 6.—, veleprima K 7.20, najboljša vrsta K 8.40, puh siv K 6.—, bel K 12.—, najtinejši prsni puh K 14.40. **Zgotovljene postelje** iz gostonitega rdečega inleta, perutca ali spodnja blazina 180 cm dolga, 116 cm široka po K 10.—, 12.—, 15.—, 18.—, 21.—, 20cm dolga, 146 cm široka po K 13.—, 15.—, 18.—, 21.—, zglavnica 80 cm dolga 58 cm široka po K 3.—, 3.20, 4.—, 90 cm dolga, 70 cm široka po K 4.20, 5.50, 6.—, 3. delni zimnati modroci za 1 posteljo po K 27.—, boljše K 33.—. Pošilja se franco po povzetju od 10 K višje. Zamenja dovoljena, za neugajajoče denar nazaj. 2064 Poskušnje in cenovniki franco.

BENEDIKT SACHSEL, Lobes pri Pliznu 159, Češko.

Obleka, klobuk in črevlji

Vse skupaj samo kron 29.50. Izredni priložnostni nakup!

Kompletna moška obleka! obstoječa iz sukničja, hlač in telovnika, iz najboljšega, trpežnega kangarna, ali brnskega sukna ali iz pristnega štajerskega lodna v poljubni velikosti, svetle ali temne barve, gladkega ali kariznega v lepih in modernih vzorcih.

Moški klobuk „Kavalir“ mehak ali trd iz najboljših klobučevine s svilenim podlogo in trakom, zelo elegant in modern, črn, rujav ali siv.

Moški črevlji iz usnja! (na lastiko ali za hrblazence) iz najboljšega usnja, lepi, udobni, moder, fason. Vsled nakupa velike tvorniške zaloge nam je mogoče to moško garnituro obstoječo iz klobuka, obleke, in črevljev, prodajati po tako znatno reducirani ceni za samo

K 29.50 namesto K 60.

Kot mera za moške obleke zadostuje obseg črez prsa, trebuh, dolgotost rokava, hlač in koraka. Mera za klobuk zadostuje obseg glave, za črevlje pa dolgotost stopala.

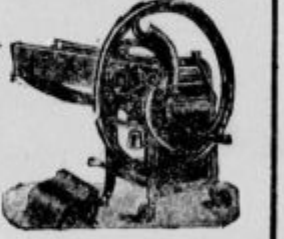
Samorazprodaja po povzetju
M. SWOBODA, Dunaj III/2, Hiesgasse 13—404.

Najceneje
novе giblјive brzoparilnike

vse vrste slamoreznice in vse druge poljedelske stroje

ter **železnino**

ponujata **Karol Kavšeka nasl.**

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino in poljedelskimi stroji
Ljubljana Dunajska cesta 16 Ljubljana
Ne zamudite zahtevati cenik! Ne zamudite zahtevati cenik!

V zdraviliščih za pljučne bolezni je SIROLIN „Roche“ med drugimi v Davosi, Arosi, Leysinu itd. kot izborno sredstvo v vedni rabi. SIROLIN „Roche“ lajša in odstranjuje bolečine v soplinskih organih v razmerno kratkem času. Ima prijeten okus, pospešuje veselje do jedi in upliva zelo ugodno na splošno zdravje. Original. zavoj à K 4.— se dobi v vseh lekarnah.